

Euroopa Liidu välissuhted

Euroopa Liidu (EL) välissuhted on oluline küsimus, sest maailm muutub aina pisemaks ning kõik, mis mujal toimub, mõjutab ka ELi. Välissuhete ülevaate puhul on oluline pidada silmas seda, mis on paberil kirjas ning mis on reaalsed suhted erinevate piirkondadega, sest mõlemad mõjutavad üksteist ja seeläbi ka meid.

Euroopa ühtse välispoliitika taust on pärit juba Teise Maailmasõja lõpust, kui alustati ühtset Euroopa koostööd. Tol hetkel Euroopa tähendas Lääne-Euroopat ning seega tehti koostööd ka just Lääne-Euroopa riikide vahel. Loodi ka Lääne-Euroopa Liit (WEU), mis pidi tegelema eelkõige kaitseküsimustega. Euroopa majandust edendavad ühendused (tulevane Euroopa Liit) muu integratsiooni kõrval välispoliitikale tähelepanu ei pööranud. Lisaks WEUle tegeles sellega ka NATO, seega kõik vajalik oli kaetud. Maailmas toimuv ei olnud Euroopa Ühenduse huviorbiidis ning eelkõige tegeleti majandusküsimustega. Ajapikku see siiski muutus, kui üldine integratsioon kandus majandusest poliitikasse.

Esimesed reaalsed sammud astuti seoses Euroopa Liidu loomisega ning sammas-süsteemi loomisega. Amsterdami lepe lõi Ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ametikoha, mis pidi sisuliselt olema Euroopa Liidu väliminister. Pikka aega pidas seda ametit Javier Solana (1999-2009), kes enne seda oli olnud NATO peasekretär. EL väliministri ülesandeks oli koordineerida kogu välipoliitilist tegevust ning üritada riike selles valdkonnas ühendada. See oli keeruline, sest loodud sammas-süsteemis moodustas välispoliitika teise samba, mis ei olnud väga rahvusülene, st riigid said palju ise otsustada. See tähendas, et kuni 2009 oli Euroopa Liidul realselt 12-27 erinevat välispoliitikat. Sellises olukorras on raske saavutada üksmeelt ning teiste muudatustega koos üritati ka seda probleemi lahendada Lissaboni leppega.

Euroopa Liidu ühine välispoliitika aastal 2011

Enne sisulise ülevaate juurde minemist on oluline teada ametlikku olukorda ehk mida määrab dokumentatsioon. Euroopa Liidu välispoliitika aluseks on Euroopa ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP), mis loodi 1993. aastal Maastrichti leppega. Sellele on lisandunud 2003. aasta Euroopa Liidu julgeolekustrategia ning hilisemalt Lissaboni leppe tehnilised muudatused. ÜVJP üks oluline osa on ka Euroopa ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika, mille raames on siiani olnud umbes 20 erinevat tsiviil- ja sõjaväemissiooni. ÜVJP eesmärk on

edastada Euroopa Liidu ühine välispoliitiline seisukoht küsimustes, milles on liikmed kokku leppinud, mõjutada Liitu puudutavaid välisküsimusi, toetada demokraatia ja õigusriigi arengut eri paigus, tugevdada rahvusvahelist julgeolekut jne. ÜVJP eelduseks on algusest peale olnud riikide üksmeel, mida on raske saavutada. Iraagi sõja küsimus 2003. aastal oli üks näide sellest, kus Euroopa riigid ei jõudnudki üksmeelele selles osas, kas toetada USA-d invasioonis või mitte.

Välispoliitika ühtsust üritati muuta Lissaboni leppega ning selle nimel viidi sisse mitmeid muudatusi. Esimene neist puudutas ametikohti, Euroopa Liidu välisministri postile liideti enne Komisjonis naabrite ja välissuhetega tegelenud komisjonäri ametikoht ning uus välisminister pidi olema koos loodud Euroopa Liidu presidendiga Euroopa ametlik nägu väljapoole. Esimesena valiti uuele kohale Catherine Ashton.

Uue leppega muudeti ka teisi asju välis- ja julgeolekupoliitika kujundamises. Eelkõige sooviti keskenduda välispoliitilistes otsustes Euroopa Liidule ning vähendada liikmesriikide võimu. Otsese poliitikategemisega tegelevad peale kõrgema esindaja ka Euroopa Ülemkogu, kõrgem esindaja tegeleb Eriliste Esindajate Koguga, kes tegelevad maailma eri paigus eri küsimustega. Lisaks on olemas taustorganeid, mis tegelevad kaitsepoliitika välja töötamise ning teadmiste suurendamisega. Näiteks Euroopa Julgeoleku-uuringute instituut, Euroopa Kaitseagentuur ja Euroopa Liidu Satelliidikeskus. Üldiselt on välis- ja kaitsepoliitika jätkuvalt liikmete otsustada ning kuna eriti kokkuleppele ei saada, ei ole Euroopa Liidul reaalsuses ka toimivat välipoliitikat.